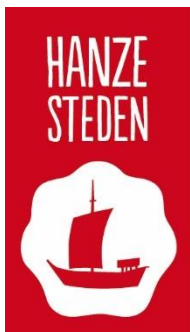

Rapport

BEWONERSONDERZOEK HANZESTEDEN

Hanzesteden Marketing
Februari 2020

COLOFON

Uitgave

I&O Research
Zuiderval 70
Postbus 563
7500 AN Enschede

Rapportnummer

2020/015

Datum

Februari 2020

Opdrachtgever

Hanzesteden Marketing

Auteur(s)

Melle Conradie
Jasper de Jong (red.)

Bestellingen

Exemplaren zijn verkrijgbaar bij de opdrachtgever.

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

INHOUDSOPGAVE

1. Managementsamenvatting	5
2. Inleiding	9
2.1 Aanleiding	9
2.2 Doel van het onderzoek	10
2.3 Methode en respons	10
2.4 Analyse en rapportage	13
2.5 Rapportopbouw.....	13
3. Hoe staan inwoners tegenover toerisme?.....	15
3.1 Psychological empowerment (trots zijn)	15
3.2 Persoonlijk economisch voordeel	17
3.3 Social empowerment (sociale verbondenheid).....	18
3.4 Political empowerment (betrokkenheid hebben)	19
3.5 Ervaren positieve impact van toerisme.....	20
3.6 Ervaren negatieve impact van toerisme.....	22
3.7 Toekomstbeeld.....	23
4. Gemeentelijk beleid en steun voor toerisme.....	25
4.1 Gewenste acties	25
4.2 Invulling aan acties	26
4.3 Steun voor toerisme	27
4.4 Invloed verschillende toeristische factoren op steun voor toerisme	29
Bijlage 1. Vragenlijst.....	33
Bijlage 2. Achtergrondgegevens	41

1

HOOFDSTUK

Managementsamenvatting

1. Managementsamenvatting

Achtergrond

De Hanzesteden streven naar het verbeteren van het imago en het vergroten van de naamsbekendheid van de negen Hanzesteden. In dat kader is er in acht van de negen Hanzesteden een bewonersonderzoek gedaan naar de ervaringen met toerisme in de eigen stad. Begin december 2019 hebben 22.276 inwoners van de Hanzesteden een schriftelijke uitnodiging gekregen om mee te doen. Hieraan hebben 3.961 inwoners gehoor gegeven. Dit is een respons van 18 procent.

De inwoners hebben een gevalideerde vragenlijst ingevuld die aansluit bij het model van Boley et al., (2014). Dit model behandelt de ervaringen van inwoners met toerisme aan de hand van verschillende thema's en is ook in andere toeristische regio's gebruikt. De scores worden uitgedrukt op een schaal van 1,0 tot 5,0. Een 5,0 betekent dat inwoners sterk de effecten merken van de aspecten die de score voor het thema bepalen. Een 1,0 betekent dat men vrijwel geen effect merkt.

Houding van inwoners ten opzichte van toerisme

De inwoners van Hanzesteden staan overwegend positief tegenover toerisme. De steun voor toerisme scoort een 3,8 op een schaal tot 5,0.

Tabel 1.1

Score steun voor toerisme.

	TOTAAL HANZESTEDEN
Steunen toerisme	3,8

Score verschillende toeristische thema's

Het thema dat het hoogst scoort is 'trots zijn' (3,9). Driekwart van de inwoners van de Hanzesteden (73 procent) is trots inwoners te zijn van een Hanzestad. Vervolgens scoren in de Hanzesteden de ervaren 'positieve impact' (3,6) en 'sociale verbondenheid' (3,4) het hoogst. 'Betrokkenheid hebben' (2,9), 'ervaren negatieve impact' (2,7) en 'persoonlijk economisch voordeel' (1,8) scoren lager dan 3,0. Alle thema's kennen op het niveau van de Hanzesteden als geheel een significante correlatie met de steun voor toerisme. Dit betekent dat de steun voor toerisme sterk samenhangt met de score op deze thema's en de onderliggende aspecten.

Tabel 1.2

Score thema's model van Boley et al. (2014).

THEMA	TOTAAL HANZESTEDEN
Psychological empowerment (trots zijn)	3,9
Ervaren positieve impact	3,6
Social empowerment (sociale verbondenheid)	3,4
Ervaren negatieve impact	2,9
Political empowerment (betrokkenheid hebben)	2,7
Persoonlijk economisch voordeel	1,8

Resultaten per Hanzestad

De scores op de thema's verschillen per Hanzestad. Voor de houding van de inwoners ten opzichte van toerisme is het daarom ook goed de scores voor per Hanzestad te bekijken (tabel 1.3). In deze paragraaf worden de indicatieve resultaten voor Hasselt en Hattem buiten beschouwing gelaten.

Trots zijn is in alle gemeenten het hoogst gewaardeerde aspect. Persoonlijk economisch voordeel krijgt in alle steden de laagste score. Het steunen van toerisme varieert in de Hanzesteden tussen de 3,8 en 3,9. In alle steden staat men over het algemeen dus positief tegenover het toerisme in de eigen stad. Ook vindt in elke stad de meerderheid de voordelen van toerisme zwaarder wegen dan de nadelen.

De verschillen in waarderingen zitten met name in de ervaren negatieve impact, het persoonlijk economisch voordeel en de sociale verbondenheid. Vooral in Harderwijk ervaart men meer negatieve gevolgen van toerisme dan in de andere Hanzesteden. Daarnaast zijn de ervaren negatieve aspecten onder inwoners van Zwolle en Doesburg groter dan onder de inwoners van Kampen, Deventer en Zutphen. Men heeft in Zutphen ten opzichte van Kampen, Zwolle en Doesburg minder economisch profijt van het toerisme in de eigen stad. Daarnaast valt op dat men in Deventer relatief veel sociale verbondenheid ervaart door het toerisme.

Tabel 1.3

Score thema's model van Boley et al. (2014) per Hanzestad.

THEMA	TOTAAL HANZE STEDEN	DEVENTER	DOESBURG	HARDERWIJK	HASSELT*	HATTEM*	KAMPEN	ZWOLLE	ZUTPHEN
Psychological empowerment (trots zijn)	3,9	3,9	3,9	3,9	4,0	3,9	3,9	3,8	3,9
Steunen toerisme	3,8	3,8	3,8	3,8	4,1	3,8	3,9	3,8	3,9
Ervaren positieve impact	3,6	3,6	3,6	3,6	3,7	3,7	3,6	3,7	3,6
Social empowerment (sociale verbondenheid)	3,4	3,5	3,4	3,3	3,7	3,5	3,4	3,4	3,4
Ervaren negatieve impact	2,9	2,9	3,0	3,2	2,4	2,9	2,8	3,0	2,8
Political empowerment (betrokkenheid hebben)	2,7	2,6	2,6	2,7	2,8	2,7	2,7	2,8	2,6
Persoonlijk economisch voordeel	1,8	1,7	1,8	1,7	1,8	2,0	1,9	1,8	1,7

*indicatieve uitkomsten.

Eerste aanbevelingen

De resultaten geven een eerste inzicht in hoe inwoners van de Hanzesteden tegenover toerisme staan. Op basis daarvan zijn eerste conclusies en aanbevelingen mogelijk. De concrete acties die volgen uit de de aanbevelingen vergen nog een verdere uitwerking.

Op dit moment is er steun voor toerisme bij een ruime meerderheid van de bevolking: 84 procent vindt dat de eigen stad een toeristische bestemming moet blijven. Als de gemeenten toch (nog) meer draagvlak voor toerisme willen creëren in de Hanzesteden, kan dit het door te kijken naar de scores en correlaties per thema voor de eigen Hanzestad.

Voor de meeste Hanzesteden betekent dit dat het beste ingezet kan worden op de sociale verbondenheid, de ervaren negatieve impact en in mindere mate op de ervaren positieve impact. Dit zijn aspecten die een relatief grote correlatie met steun voor toerisme kennen en waar de meeste ruimte voor verbetering is.

Veel van de ervaren negatieve impact in de Hanzesteden wordt veroorzaakt door verkeersproblemen en zwerfafval. Als deze problemen aangepakt worden zal dit leiden tot een lagere score op het thema ervaren negatieve impact en tot een toename in steun voor toerisme.

De steun voor toerisme kan ook vergroot worden door het gevoel van sociale te vergroten. Dit kan onder andere door inwoners door middel van toerisme meer mogelijkheden te geven om bij de gemeenschap betrokken te zijn. Informatieavonden rondom toerisme of werkgroepen waarin ook inwoners participeren kunnen de betrokkenheid vergroten en zo zorgen voor meer steun voor toerisme.

Voor meer positieve ervaren impact zijn er kansen op het gebied van de stimulering van groen (bijvoorbeeld parken) bijvoorbeeld en het behoud van de natuurlijke omgeving door toerisme. Dit kan door meer in te zetten op duurzaam toerisme.

2

HOOFDSTUK

Inleiding

2. Inleiding

2.1 Aanleiding

De Hanzesteden streven naar het verbeteren van het imago en het vergroten van de naamsbekendheid van de negen Hanzesteden. Het gaat hierbij om de steden in figuur 2.1.

Figuur 2.1

Samenwerkingsverband Hanzesteden.

Acht Hanzesteden

Van de negen Hanzesteden van het Samenwerkingsverband Hanzesteden heeft Elburg niet deelgenomen aan het onderzoek. De uitkomsten zijn dus gebaseerd op de deelnames uit acht Hanzesteden. Waar in dit rapport wordt gesproken over de Hanzesteden gaat het dus feitelijk over de Hanzesteden van het samenwerkingsverband Hanzesteden exclusief Elburg.

Vanuit de samenwerkende partners van de Hanzesteden is de vraag gesteld wat de groeiende stroom toeristen betekent voor de leefbaarheid van de Hanzesteden. Deze vraag komt voort uit de ambitie van de Hanzesteden: in 2025 ervaart iedere Hanzestedeling profijt van toerisme.

Uit deze ambitie zijn onder meer de volgende doelstellingen ontwikkeld:

- 1 In 2025 is de gepercipieerde (positieve) impact van toerisme in de Hanzesteden gegroeid;
- 2 In 2025 is de steun voor toerisme in de Hanzesteden gegroeid.

Om de huidige situatie in kaart te brengen heeft I&O Research in opdracht van de Hanzesteden hiervoor een nulmeting uitgevoerd volgens het model van Boley et al. (2014)¹ onder inwoners van de Hanzesteden. Voor de acht deelnemende Hanzesteden is een eigen rapport opgesteld. Daarnaast is er dit hoofd rapport met het totaalbeeld.

2.2 Doel van het onderzoek

Het doel van het bewonersonderzoek is inzicht te krijgen in de houding van de inwoners ten opzichte van het toerisme in de steden en hiermee indirect inzicht te krijgen in de leefbaarheid van de Hanzesteden voor hun inwoners. De resultaten dienen als uitgangspunt om toekomstige metingen mee te vergelijken. Daarnaast kan de door inwoners ervaren (gepercipieerde) impact vergeleken worden met andere toeristische regio's waar een onderzoek volgens dezelfde methode is uitgevoerd. De resultaten bieden ondersteuning bij het maken en bijsturen van toeristisch beleid.

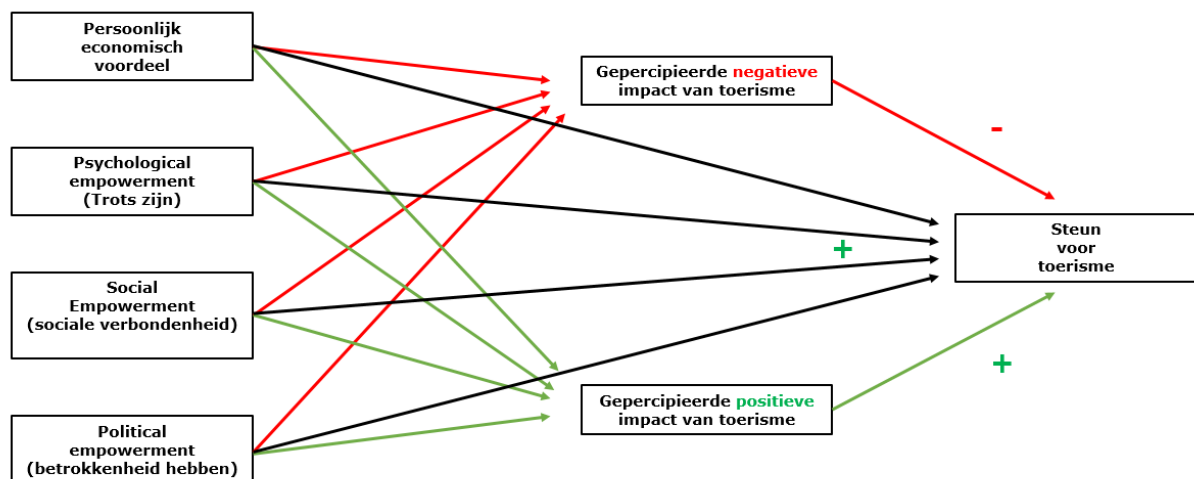
2.3 Methode en respons

Methode

Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van het internationaal gevalideerde *Resident Empowerment through Tourism SCALE (RETS)* model van Boley et al. (2014) (figuur 2.2). De gebruikte vragenlijst sluit hierbij aan en is eerder gebruikt in andere toeristische regio's.

Figuur 2.2

Resident Empowerment through Tourism SCALE (RETS) model van Boley et al. (2014).

Er zijn zes thema's in het model. In het rapport worden de Nederlandse benamingen voor de thema's gebruikt:

- persoonlijk economisch voordeel;
- psychological empowerment (trots zijn);
- social empowerment (sociale verbondenheid);
- political empowerment (betrokkenheid hebben);
- gepercipieerde (ervaren) negatieve impact van toerisme;
- gepercipieerde (ervaren) positieve impact van toerisme.

¹ Boley, B., McGehee, N., Perdue, R., and Long, P. (2014). Empowerment's and resident attitudes toward tourism: Strengthening the theoretical foundation through a Weberian lens. *Annals of Tourism Research*. 49, 33-50.

Het model gaat uit van 14 verbanden. Allereerst hebben de ervaren negatieve effecten een negatieve invloed op de steun voor toerisme en de ervaren positieve effecten een positief effect op de steun voor toerisme. Daarnaast hebben persoonlijk economisch voordeel, trots zijn, sociale verbondenheid en betrokkenheid alle vier invloed op de ervaren positieve en negatieve impact en daarnaast direct op de steun voor toerisme. De scores voor de zes thema's worden aan de hand van thema's in een vragenlijst geconstrueerd. De thema's worden verder uitgelegd in de bijbehorende hoofdstukken in dit rapport.

Onderzoeksaanpak

Om een goed beeld te krijgen van de ervaren impact van het toerisme op stadsniveau is vooraf bepaald dat er 385 deelnemers per Hanzestad nodig zijn. De uitkomsten hebben dan een foutenmarge van 5 procent en een betrouwbaarheidsniveau van 95 procent. Dit zijn uitgangspunten die in dit type onderzoek gangbaar zijn. Hiervoor hebben de gemeenten een steekproef van (ongeveer) 3.500 inwoners van 18 jaar en ouder getrokken uit inwoners van de desbetreffende Hanzestad. Deze inwoners kregen tussen 2 en 10 december een schriftelijke uitnodiging van de gemeente om het onderzoek online in te vullen. Daarnaast bevatte de uitnodiging ook een schriftelijke vragenlijst die men kon opsturen. Men kon t/m 31 december 2019 aan het onderzoek meedoen.

Voor het onderzoek in Hasselt zijn alleen inwoners van de kern van Hasselt uitgenodigd. Hier wonen minder mensen dan in de andere Hanzesteden, daarom zijn hier 1.263 inwoners aangeschreven in plaats van 3.500. Ook heeft de gemeente Zwartewaterland (waar de kern Hasselt onder valt) ervoor gekozen om geen schriftelijke vragenlijsten mee te sturen. De gemeente Hattem heeft het onderzoek alleen online verspreid via haar eigen kanalen.

Populatie en respons

In Hattem (12 procent) en Hasselt (8 procent) zijn de foutenmarges hoger omdat er minder dan 385 deelnames waren. De uitkomsten voor deze Hanzesteden beschouwen we daarom als indicatief.

Tabel 2.1

Aantal verstuurde brieven en deelnames per Hanzestad.

	VERSTUURDE BRIEVEN	ONLINE DEELNAMES	SCHRIFTELIJKE DEELNAMES	TOTAAL DEELNAMES	RESPONS
Deventer	3.500	210	407	617	18%
Doesburg	3.501	251	562	813	23%
Harderwijk	3.512	229	366	595	17%
Hasselt	1.263	152	-	152	12%
Hattem	-	73	-	73	-
Kampen	3.500	178	367	545	16%
Zutphen	3.500	241	425	666	19%
Zwolle	3.500	190	310	500	14%
Totaal	22.276	1.524	2.437	3.961	18%

In totaal hebben de 22.276 brieven 3.961 deelnames opgeleverd: een respons van 18 procent. Er zijn meer schriftelijke dan online deelnames. In de gemeenten waar het mogelijk was om schriftelijk deel te nemen heeft gemiddeld 65 procent dit gedaan.

In de respons hebben inwoners van de Hanzesteden van onder de 45 jaar een kleiner aandeel dan in de totale bevolking van de Hanzesteden (tabel 2.2). Oudere inwoners zijn oververtegenwoordigd. Er hebben iets minder mannen aan het onderzoek meegedaan dan op basis van de populatiesamenstelling verwacht zou worden.

Tabel 2.2

Verdeling populatie en respons naar leeftijd en geslacht.

TOTAAL HANZESTEDEN		
	POPULATIE	RESPONS
LEEFTIJD		
18 tot 25 jaar	11%	3%
25 tot 45 jaar	32%	20%
45 tot 65 jaar	34%	39%
65 jaar en ouder	23%	37%
Geen antwoord*	-	2%
Totaal	100%	100%
GESLACHT (18+)		
Man	49%	47%
Vrouw	51%	51%
Anders	-	0,3%
Geen antwoord*	-	2%
Totaal	100%	100%

* Bij de schriftelijke vragenlijsten heeft niet iedereen alle achtergrondkenmerken ingevuld.

Weging en opschoning

De ingevulde enquêtes zijn gecontroleerd op straightlining (men geeft bij stellingenblokken steeds dezelfde antwoorden) en op te korte invultijd. Een aantal schriftelijke vragenlijsten was vrijwel helemaal leeg en is niet meegenomen in de analyse.

De resultaten zijn per Hanzestad gewogen op leeftijd en geslacht (CBS²). Dit sluit aan bij onderzoeken die eerder volgens dezelfde methodiek zijn gedaan en zorgt voor representatieve uitkomsten voor leeftijd en geslacht op het niveau van de Hanzestad. Daarnaast is er op het niveau van de Hanzesteden als geheel gewogen op de bevolkingsgrootte van elke Hanzestad om ook op dit niveau uitspraken te kunnen doen.

² Centraal Bureau voor de Statistiek (2019) 'Bevolking op 1 januari en gemiddeld; geslacht, leeftijd en regio'. URL bezocht op 16 januari 2020.

2.4 Analyse en rapportage

De waardering van meerdere aspecten wordt thematisch weergegeven in de vorm van cijfers op een vijfpunts Likertschaal. De uitkomsten hiervan zijn gekwantificeerd waarbij 1 staat voor 'helemaal oneens/zeer onbelangrijk' en 5 voor 'helemaal eens/zeer belangrijk'. De gemiddeldes hiervan zijn afgerond op 1 cijfer achter de komma. Per thema bepalen de uitkomsten van een aantal stellingen de score voor dat thema. Deze scores lopen van 1,0 tot 5,0. Een 5,0 betekent dat inwoners sterk de effecten merken van de aspecten die de score voor het thema bepalen. Een 1,0 betekent dat men vrijwel geen effect merkt. De percentages in de rapportage zijn afgerond op hele cijfers. Indien de percentages niet optellen tot 100 procent is dit het gevolg van afrondingsverschillen.

In dit rapport worden verschillen tussen binnen de Hanzesteden benoemd. Daarnaast worden (indien aanwezig) significante verschillen op basis van de volgende achtergrondkenmerken beschreven in de tekst:

- leeftijd;
- mate van kennis van de toeristische sector in de gemeente (zelfopgave);
- jaren woonachtig in Hanzesteden;
- persoonlijke situatie (student, werkend, gepensioneerd, etc.).

2.5 Rapportopbouw

In hoofdstuk 3 worden de resultaten aan de hand van de verschillende thema's uit het model van Boley et al. (2014) beschreven. Hoofdstuk 4 gaat in op wat men belangrijk vindt in toeristisch beleid van de gemeenten en in welke mate de gemeenten hier invulling aan geven. Het hoofdstuk sluit af met twee samenvattende en concluderende paragrafen waarin gekeken wordt in hoeverre er steun is voor toerisme en in hoeverre de verschillende thema's hier invloed op hebben. Het rapport is gestart met een managementsamenvatting.

3

HOOFDSTUK

Hoe staan inwoners tegenover toerisme?

3. Hoe staan inwoners tegenover toerisme?

3.1 Psychological empowerment (trots zijn)

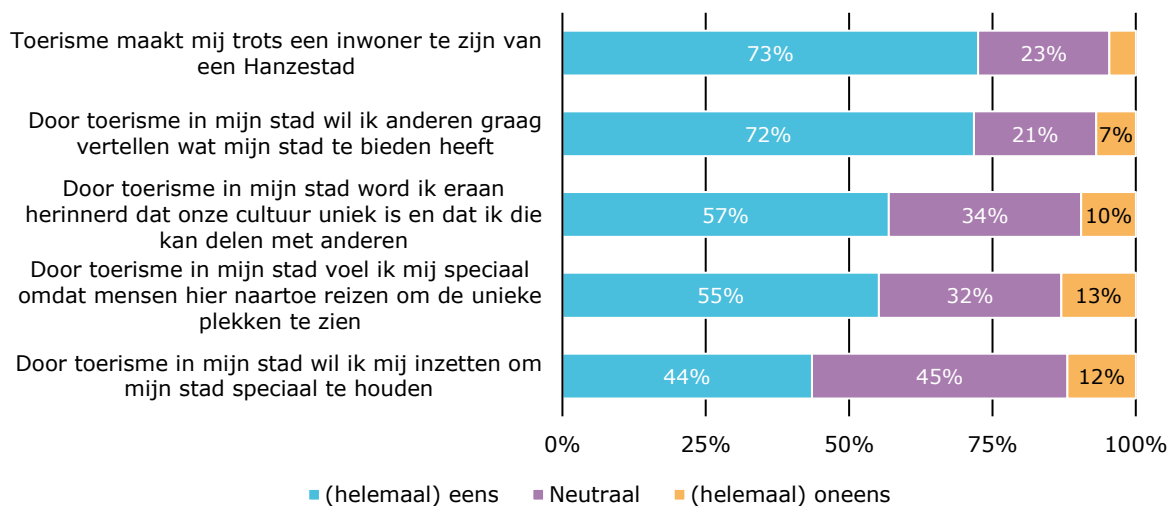
Een van de thema's van het model van Boley et al. (2014) is *psychological empowerment* of trots zijn. Hier is sprake van wanneer de trots en eigenwaarde van inwoners versterkt wordt door hoe buitenstaanders reageren op het unieke karakter en de waarde van de plaats.

Meerderheid inwoners door toerisme trots inwoner te zijn van een Hanzestad

De meerderheid van de inwoners van de Hanzesteden is trots op aspecten van het toerisme in de stad. Driekwart van de inwoners (73 procent) zijn dankzij toerisme trots om inwoner van een Hanzestad te zijn (figuur 3.1). Een vergelijkbare groep (72 procent) wil door het toerisme graag vertellen wat de eigen stad te bieden heeft. Meer dan de helft van de Hanzestedelingen wordt door toerisme herinnerd aan het unieke karakter van de lokale cultuur. Daarnaast voelt 55 procent zich speciaal omdat mensen naar de Hanzesteden reizen om unieke plekken te zien. Bijna de helft van de inwoners van de Hanzesteden (44 procent) wil zich ook inzetten om de eigen stad speciaal te houden.

Figuur 3.1

Positief geformuleerde stellingen met betrekking tot trots op toerisme.

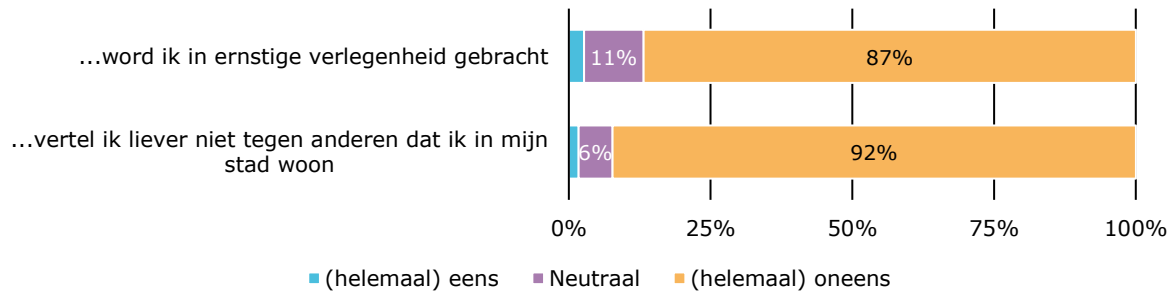

Klein deel door toerisme in verlegenheid gebracht

Het toerisme kan ook een tegengesteld effect van trots veroorzaken. Men deelt dan liever niet dat men uit een bepaalde plek komt. In de Hanzesteden is hier nauwelijks sprake van. Ongeveer 3 procent van de inwoners van de Hanzesteden wordt door toerisme in ernstige verlegenheid gebracht (figuur 3.2). Een kleine groep (2 procent) vertelt liever niet tegen anderen dat ze in hun woonplaats wonen. De grote meerderheid (87 tot 92 procent) is het oneens met deze stellingen.

Figuur 3.2

Door toerisme in mijn stad...

De gemiddelde score voor het thema trots zijn is voor de Hanzesteden een 3,9. Tussen de verschillende Hanzesteden varieert de score voor dit thema tussen de 3,8 en de 4,0 (tabel 3.1). Dit betekent dat inwoners van de Hanzesteden redelijk trots op het lokale toerisme. In de Hanzesteden als geheel scoren inwoners die werkzaam in de toeristische sector zijn, inwoners die in de Hanzesteden geboren zijn en inwoners van 65 jaar en ouder relatief hoger dan andere groepen op het thema 'trots zijn'.

Tabel 3.1

Score 'trots zijn' per Hanzestad.

THEMA	TOTAAL HANZE STEDEN	DEVEN TER	DOES BURG	HARDER WIJK	HAS SELT*	HAT TEM*	KAMPEN	ZWOLLE	ZUTPHEN
Psychological empowerment (trots zijn)	3,9	3,9	3,9	3,9	4,0	3,9	3,9	3,8	3,9

* indicatieve uitkomsten.

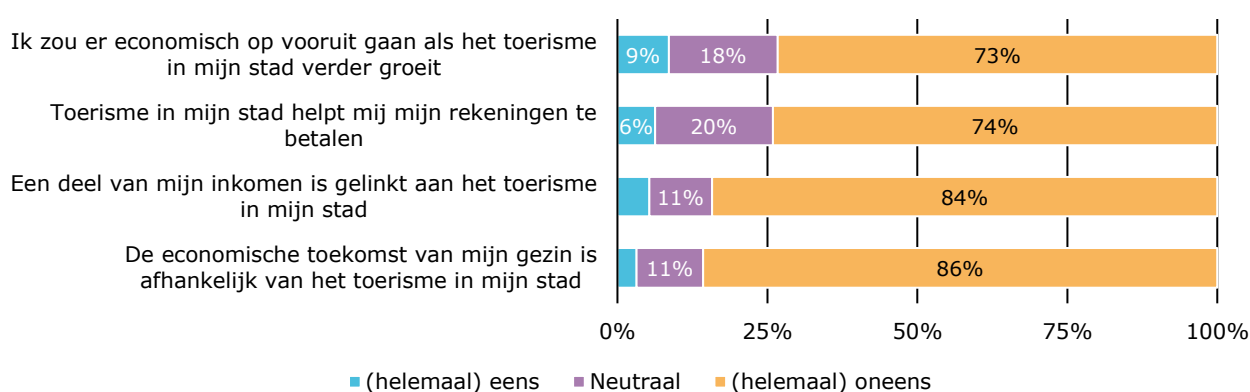
3.2 Persoonlijk economisch voordeel

Driekwart inwoners merkt financieel weinig van toerisme

Uit eerdere studies is gebleken dat als de lokale bevolking economisch profijt heeft van het toerisme, de steun voor het toerisme groter is (Boley et al., 2014). Van de inwoners van Hanzesteden merkt een klein deel dat het toerisme financieel voordeel oplevert. Negen procent geeft aan dat zij er bij groei van het toerisme op vooruitgaan (figuur 3.3). Voor 6 procent helpt toerisme om de rekeningen te betalen en voor 5 procent is het inkomen direct gelinkt aan toerisme. Voor een kleine groep (3 procent) hangt de economische toekomst af van de toeristische ontwikkelingen in de eigen stad. Driekwart (73 procent) van de inwoners van de Hanzesteden merkt financieel weinig van het toerisme.

Figuur 3.3

Stellingen met betrekking tot financieel voordeel van toerisme.

Gemiddeld scoort het aspect persoonlijk financieel voordeel een 1,8 onder inwoners van de Hanzesteden. Binnen de Hanzesteden varieert de score op dit thema tussen de 1,7 en 2,0 (tabel 3.2). De score betekent dat de ervaren economische effecten relatief beperkt zijn. Logischerwijs scoren inwoners die werkzaam zijn in de toeristische sector hoger op dit thema dan andere inwoners. Jongeren onder de 35 jaar geven aan het minste financieel profijt te hebben van het toerisme in de eigen stad.

Tabel 3.2

Score 'persoonlijk financieel voordeel' per Hanzestad.

THEMA	TOTAAL HANZE STEDEN	DEVEN TER	DOES BURG	HARDER WIJK	HAS SELT*	HAT TEM*	KAMPEN	ZWOLLE	ZUTPHEN
Persoonlijk financieel voordeel	1,8	1,7	1,8	1,7	1,8	2,0	1,9	1,8	1,7

* indicatieve uitkomsten.

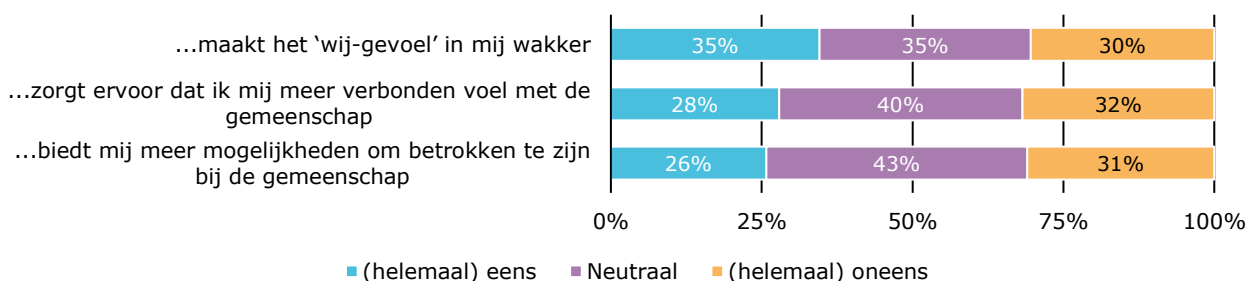
3.3 Social empowerment (sociale verbondenheid)

Inwoners Hanzesteden verdeeld over sociale verbondenheid door toerisme

Social empowerment gaat over de sociale verbondenheid binnen een groep. Dit kan een belangrijke rol spelen in het nader tot elkaar brengen van mensen en verkleint de kans op conflicten. In figuur 3.4 is te zien dat de bevolking van de Hanzesteden verdeeld is over de mate waarin toerisme bijdraagt aan de sociale verbondenheid. Een derde van de inwoners (35 procent) merkt dat toerisme bij hen zorgt voor een 'wij-gevoel'. Drie op de tien inwoners (30 procent) zijn het hier daarentegen niet mee eens. Ruim een kwart van de Hanzestedelingen (28 procent) voelt zich door het toerisme meer verbonden met de gemeenschap, 32 procent ziet geen toename in verbinding. Daarnaast biedt toerisme 26 procent van de inwoners meer mogelijkheden om betrokken te zijn bij de gemeenschap, maar 31 procent ervaart dit niet. Over elk van de stellingen zijn meer dan drie op de tien inwoners (35 tot 43 procent) neutraal.

Figuur 3.4

Toerisme in mijn stad...

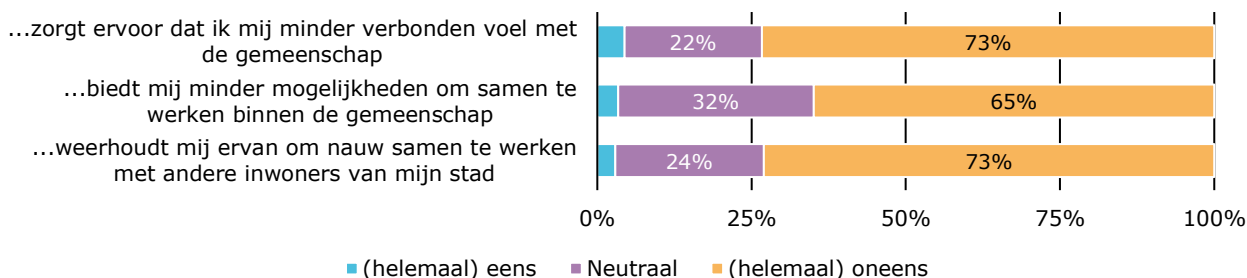

Ontwrichtende gevolgen toerisme zeer beperkt

Hoewel het toerisme niet volgens iedereen zorgt voor een versterking van de sociale cohesie, gaat er ook geen ontwrichtende werking vanuit. Vier procent ervaart dat toerisme zorgt voor minder mogelijkheden om samen te werken binnen de gemeenschap (figuur 3.5). Voor 3 procent van de inwoners van de Hanzesteden biedt toerisme in de eigen stad minder mogelijkheden om samen te werken en ook 3 procent wordt zelfs door het toerisme weerhouden om met andere inwoners samen te werken. Twee derde tot driekwart (65 tot 73 procent) van de inwoners van de Hanzesteden is het oneens met deze stellingen.

Figuur 3.5

Toerisme in mijn stad...

Het thema sociale verbondenheid scoort onder inwoners van de Hanzesteden een 3,4. De score op het thema sociale verbondenheid varieert in de Hanzesteden tussen de 3,3 en 3,7 (tabel 3.3). Dit betekent dat men gemiddeld genomen een licht positieve invloed van toerisme op de sociale verbondenheid merkt. De sociale verbondenheid ligt met name hoger onder inwoners die in de toeristische sector werkzaam zijn.

Tabel 3.3

Score 'sociale verbondenheid per Hanzestad.

THEMA	TOTAAL HANZE STEDEN	DEVEN TER	DOES BURG	HARDER WIJK	HAS SELT*	HAT TEM*	KAMPEN	ZWOLLE	ZUTPHEN
Social empowerment (sociale verbondenheid)	3,4	3,5	3,4	3,3	3,7	3,5	3,4	3,4	3,4

* indicatieve uitkomsten.

3.4 Political empowerment (betrokkenheid hebben)

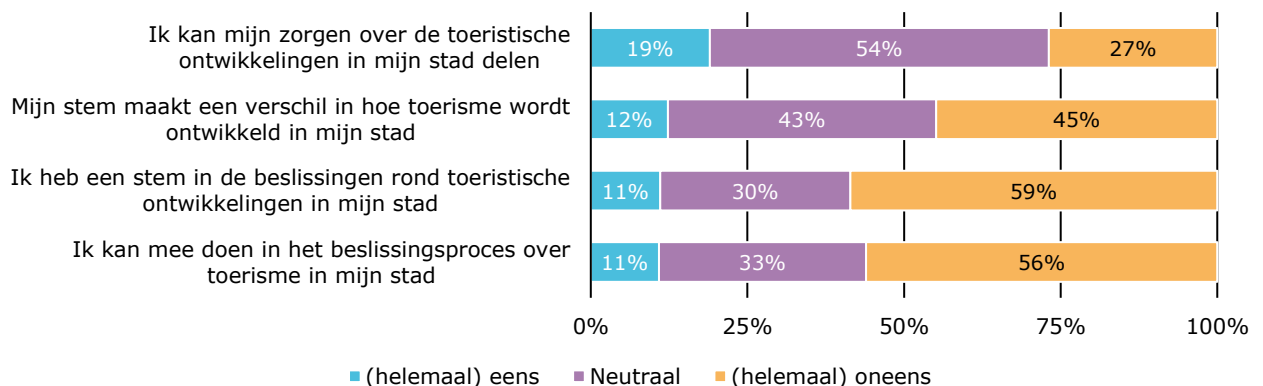
Het thema *political empowerment* gaat over de betrokkenheid die inwoners hebben bij de toeristische ontwikkelingen in de gemeente. Is het voor inwoners mogelijk om hun zorgen met betrekking tot toeristische ontwikkelingen te delen en kunnen ze invloed uitoefenen op het gemeentelijk beleid? Dit is aan de hand van zes stellingen uitgevraagd.

Meer dan de helft van inwoners heeft geen stem in toeristische ontwikkelingen

Een op de vijf Hanzestedelingen (19 procent) ervaart dat zorgen over toeristische ontwikkelingen in de gemeente gedeeld kunnen worden (figuur 3.6). Minder inwoners (12 procent) ervaren dat hun stem een verschil maakt in hoe toerisme in de eigen stad wordt ontwikkeld. Een vergelijkbare groep (11 procent) ervaart een stem te hebben in de beslissingen rond toeristische ontwikkelingen en daarnaast geeft 11 procent aan mee te kunnen doen in het beslissingsproces over toerisme. Meer dan de helft van de inwoners ervaart dat ze geen stem hebben in beslissingen rond toeristische ontwikkelingen (59 procent) en niet mee kunnen doen in het beslissingsproces rondom toerisme (56 procent).

Figuur 3.6

Positief geformuleerde stellingen met betrekking tot betrokkenheid bij toeristische ontwikkelingen.

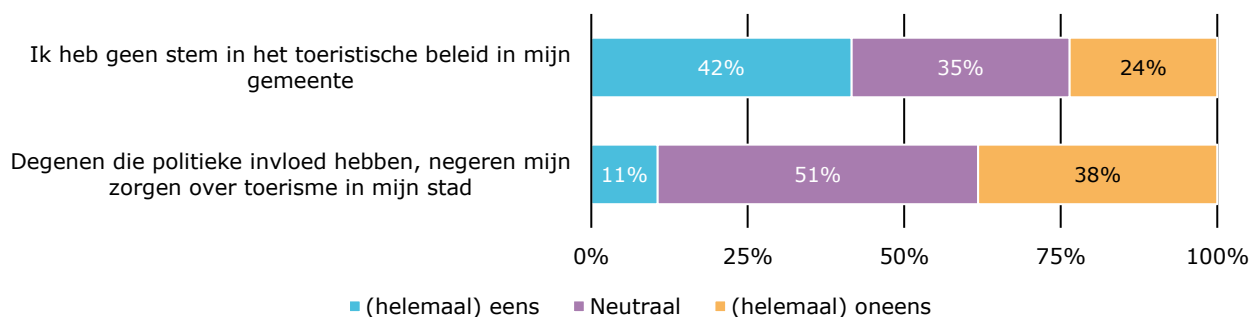

Een op de tien Hanzestedelingen voelt zich niet gehoord bij zorgen over toerisme

Twee op de vijf inwoners (42 procent) bevestigen dat ze geen stem in het toeristische beleid van hun gemeente hebben (figuur 3.7). Een klein deel van de inwoners van de Hanzesteden (11 procent) vindt dat zijn zorgen onvoldoende gehoord worden door de politiek.

Figuur 3.7

Negatief geformuleerde stellingen met betrekking tot betrokkenheid bij toeristische ontwikkelingen.

Gemiddeld krijgen de aspecten op het gebied van betrokkenheid hebben een 2,7 van inwoners van Hanzesteden. De scores op dit thema liggen voor de verschillende Hanzesteden tussen de 2,6 en 2,8 (tabel 3.4). De scores geven aan dat men gemiddeld genomen niet positieve effecten van het toerisme op betrokkenheid hebben merkt. De scores liggen onder het midden (3,0) van de vijfpuntschaal. Dit thema scoort logischerwijs iets hoger onder inwoners van de Hanzesteden die in de toeristische sector werken.

Tabel 3.4

Score 'betrokkenheid hebben' per Hanzestad.

THEMA	TOTAAL HANZE STEDEN	DEVEN TER	DOES BURG	HARDER WIJK	HAS SELT*	HAT TEM*	KAMPEN	ZWOLLE	ZUTPHEN
Political empowerment (betrokkenheid hebben)	2,7	2,6	2,6	2,7	2,8	2,7	2,7	2,8	2,6

* indicatieve uitkomsten.

3.5 Ervaren positieve impact van toerisme

In de voorgaande paragrafen ging het met name over hoe men het toerisme en gerelateerde aspecten persoonlijk ervaart. Deze paragraaf gaat in op de mogelijke positieve effecten van toerisme die men ziet op gemeenteniveau.

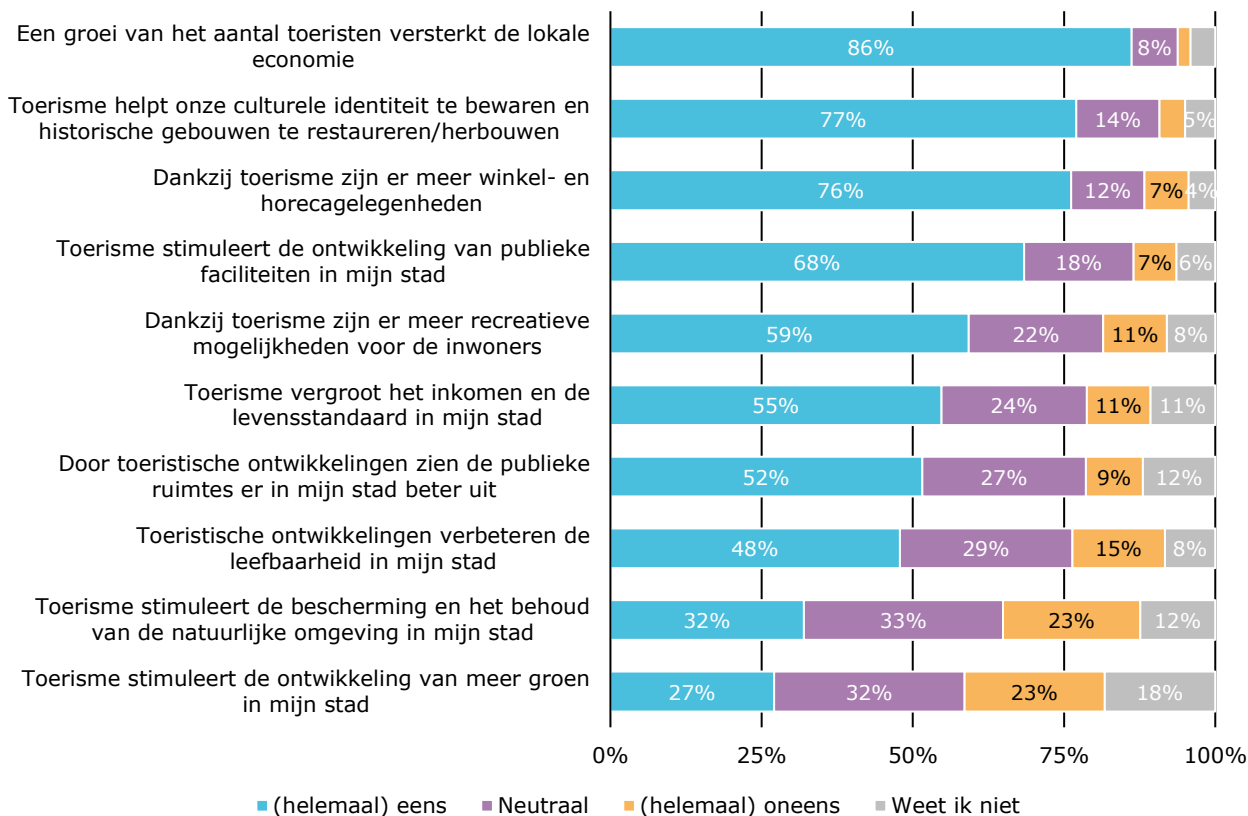
Toerisme belangrijk voor lokale economie

De meeste inwoners van de Hanzesteden (86 procent) zijn het erover eens dat een groei van het aantal toeristen de lokale economie versterkt (figuur 3.8). Daarnaast denkt 77 procent van de bevolking dat het toerisme zorgt voor behoud van de culturele identiteit. Nog eens driekwart (76 procent) ervaart dat er door toerisme meer winkel- en horecagelegenheden zijn. De meeste positieve effecten van toerisme worden door meer dan de helft van de inwoners erkend. Een aantal effecten wordt door minder dan de helft van de inwoners ervaren. Zo zorgt toerisme volgens 48 procent voor de verbetering van de leefbaarheid in de eigen stad. Ook is er volgens minder dan de helft van de Hanzestedelingen sprake van

stimulering van de bescherming van de natuurlijke omgeving (32 procent) en de ontwikkeling van meer groen (31 procent). Met alle stellingen is men het vaker eens dan oneens.

Figuur 3.8

Stellingen met betrekking tot mogelijke positieve gevolgen van toerisme.

De inwoners van de Hanzesteden geven gemiddeld een 3,6 aan de aspecten voor ervaren positieve impact. Alle Hanzesteden scoren gemiddeld een 3,6 of een 3,7 op dit thema (tabel 3.5). De bevolking van de Hanzesteden merkt dus positieve effecten van het lokale toerisme. Inwoners die in de toeristische sector werkzaam zijn en inwoners jonger dan 50 jaar ervaren meer positieve impact dan andere inwoners en scoren gemiddeld hoger op dit thema.

Tabel 3.5

Score 'ervaren positieve impact' per Hanzestad.

THEMA	TOTAAL HANZE STEDEN	DEVEN TER	DOES BURG	HARDER WIJK	HAS SELT*	HAT TEM*	KAMPEN	ZWOLLE	ZUTPHEN
Ervaren positieve impact	3,6	3,6	3,6	3,6	3,6	3,7	3,6	3,7	3,6

* indicatieve uitkomsten.

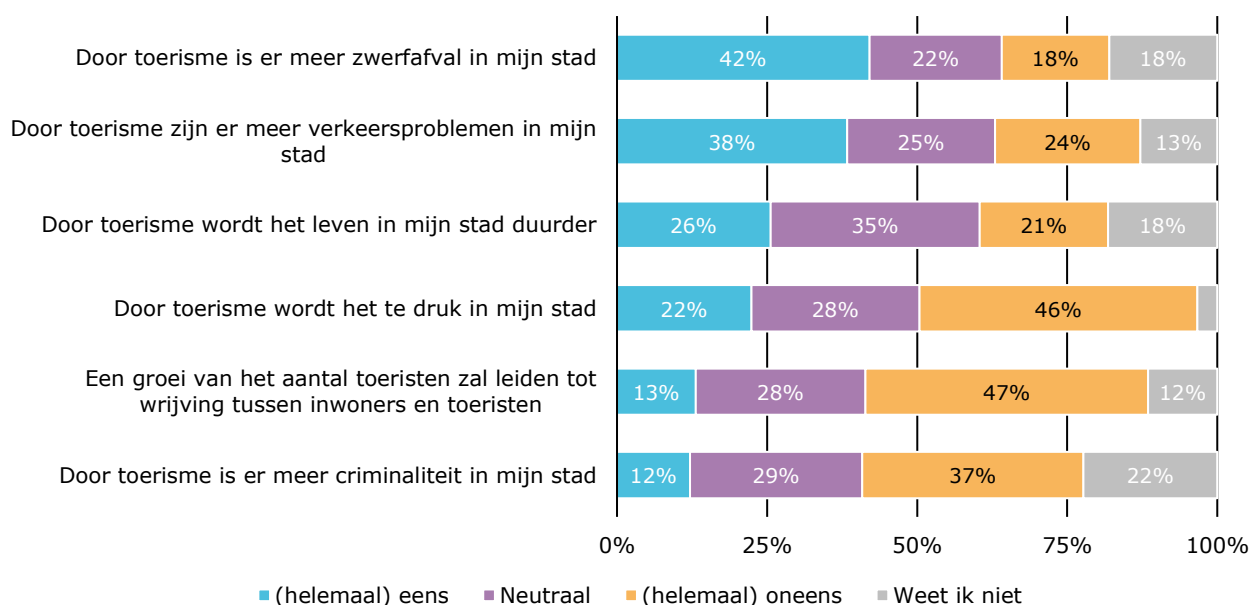
3.6 Ervaren negatieve impact van toerisme

Ruim een kwart ervaart toename verkeersproblemen door toerisme

Naast mogelijke positieve effecten zijn er ook mogelijke negatieve effecten van het toerisme. Vier op de tien inwoners van de Hanzesteden (42 procent) ervaren dat het toerisme in de eigen stad resulteert in een toename van zwerfafval (figuur 3.9). Daarnaast ervaart een vergelijkbare groep (38 procent) meer verkeersproblemen door toerisme. Een kwart van de Hanzestedelingen (26 procent) ziet het leven duurder worden door toerisme, maar 21 procent ervaart dit niet. Verder vindt 22 procent het te druk worden in de eigen stad, maar 46 procent is het hier niet mee eens. Dertien procent van de inwoners van de Hanzesteden denkt dat een verdere toename in het aantal toeristen zal leiden tot wrijving tussen inwoners en toeristen, maar bijna de helft van de Hanzestedelingen (47 procent) verwacht dit niet. Twaalf procent van de bevolking ervaart een toename van criminaliteit door toerisme. Een derde van de inwoners van de Hanzesteden (37 procent) ziet geen verband tussen criminaliteit en toerisme.

Figuur 3.9

Stellingen met betrekking tot mogelijke negatieve gevolgen van toerisme.

Het thema negatieve ervaren impact scoort onder de inwoners van Hanzesteden gemiddeld een 2,9. Tabel 3.6 toont dat de ervaren negatieve impact erg verschilt per Hanzestad: 2,4 is de laagste score en 3,2 de hoogste. De scores liggen onder het midden (3,0) van de vijfpuntschaal. Men merkt dus in mindere mate negatieve impact als gevolg van toerisme.

Tabel 3.6

Score 'ervaren negatieve impact' per Hanzestad.

THEMA	TOTAAL HANZE STEDEN	DEVEN TER	DOES BURG	HARDER WIJK	HAS SELT*	HAT TEM*	KAMPEN	ZWOLLE	ZUTPHEN
Ervaren negatieve impact	2,9	2,9	3,0	3,2	2,4	2,9	2,8	3,0	2,6

* indicatieve uitkomsten.

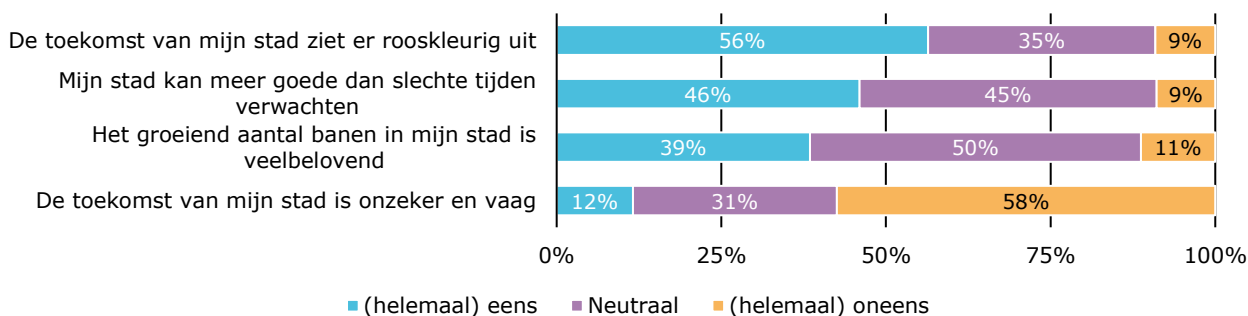
3.7 Toekomstbeeld

Meerderheid Hanzestedelingen positief over toekomst eigen stad

Los van het model van Boley et al. (2014) is inwoners van Deventer ook gevraagd naar hun toekomstverwachtingen. Ruim de helft van de inwoners van de Hanzesteden (56 procent) vindt dat de toekomst van de eigen stad er rooskleurig uitziet (figuur 3.10). Een op de tien inwoners (9 procent) is het hier niet mee eens. Daarnaast denkt bijna de helft (46 procent) van de Hanzestedelingen dat de eigen stad meer goede dan slechte tijden kan verwachten, 9 procent denk dit niet. Vier op de tien inwoners van de Hanzesteden (39 procent) vinden het groeiend aantal banen in de eigen stad veelbelovend, maar 11 procent van inwoners vindt dit niet. Een klein deel (12 procent) van de inwoners van de Hanzesteden is onzeker over de toekomst van de eigen stad en vindt deze onzeker en vaag. De meerderheid (58 procent) van de bevolking is het hier niet mee eens. Een noemenswaardig deel van de bevolking van de Hanzesteden (35 tot 50 procent) staat neutraal tegenover deze stellingen.

Figuur 3.10

Stellingen met betrekking tot het toekomstbeeld van de eigen stad.

In hoeverre inwoners van de Hanzesteden positief zijn over de toekomst van de eigen stad, verschilt erg per Hanzestad. Gemiddeld genomen zijn inwoners die in de toeristische sector werken en inwoners van onder de 50 jaar positiever over de toekomst.

4

HOOFDSTUK

Gemeentelijk beleid en steun voor toerisme

4. Gemeentelijk beleid en steun voor toerisme

4.1 Gewenste acties

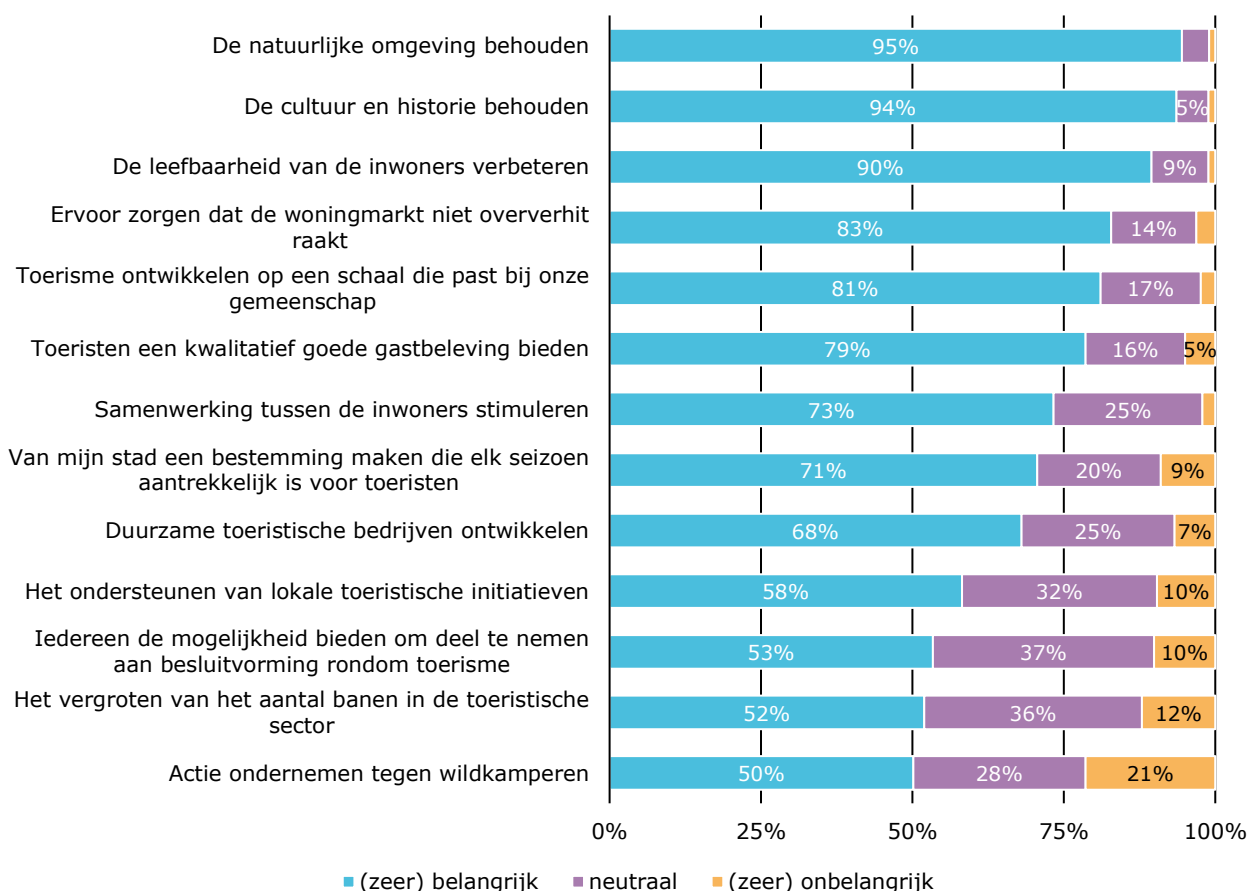
Toerisme ontwikkelen op juiste schaalniveau belangrijk voor inwoners

De inwoners van de Hanzesteden is gevraagd hoe belangrijk bepaalde acties van het gemeentelijk beleid voor hen zijn (figuur 4.1). Dit is geen onderdeel van het model van Boley et al. (2014). Het meest belangrijk vindt men het behoud van de natuurlijke omgeving (95 procent), het behoud van de cultuur en historie (94 procent) en de leefbaarheid van de inwoners verbeteren (90 procent). Met betrekking tot toerisme is het ontwikkelen van toerisme op een schaalniveau dat past bij de stad (83 procent) het vaakst belangrijk voor inwoners.

Daarnaast is het bieden van een kwalitatief goede gastbeleving (81 procent) een ander toeristisch aspect dat belangrijk is voor een groot deel van de inwoners. Het ondersteunen van lokale toeristische initiatieven (58 procent), iedereen de mogelijkheid geven om deel te nemen aan besluitvorming rondom toerisme (53 procent), het vergroten van het aantal banen in de toeristische sector (52 procent) en actie ondernemen tegen wildkamperen (50 procent) zijn minder vaak belangrijk voor inwoners.

Figuur 4.1

Gewenste acties in gemeentelijk beleid.

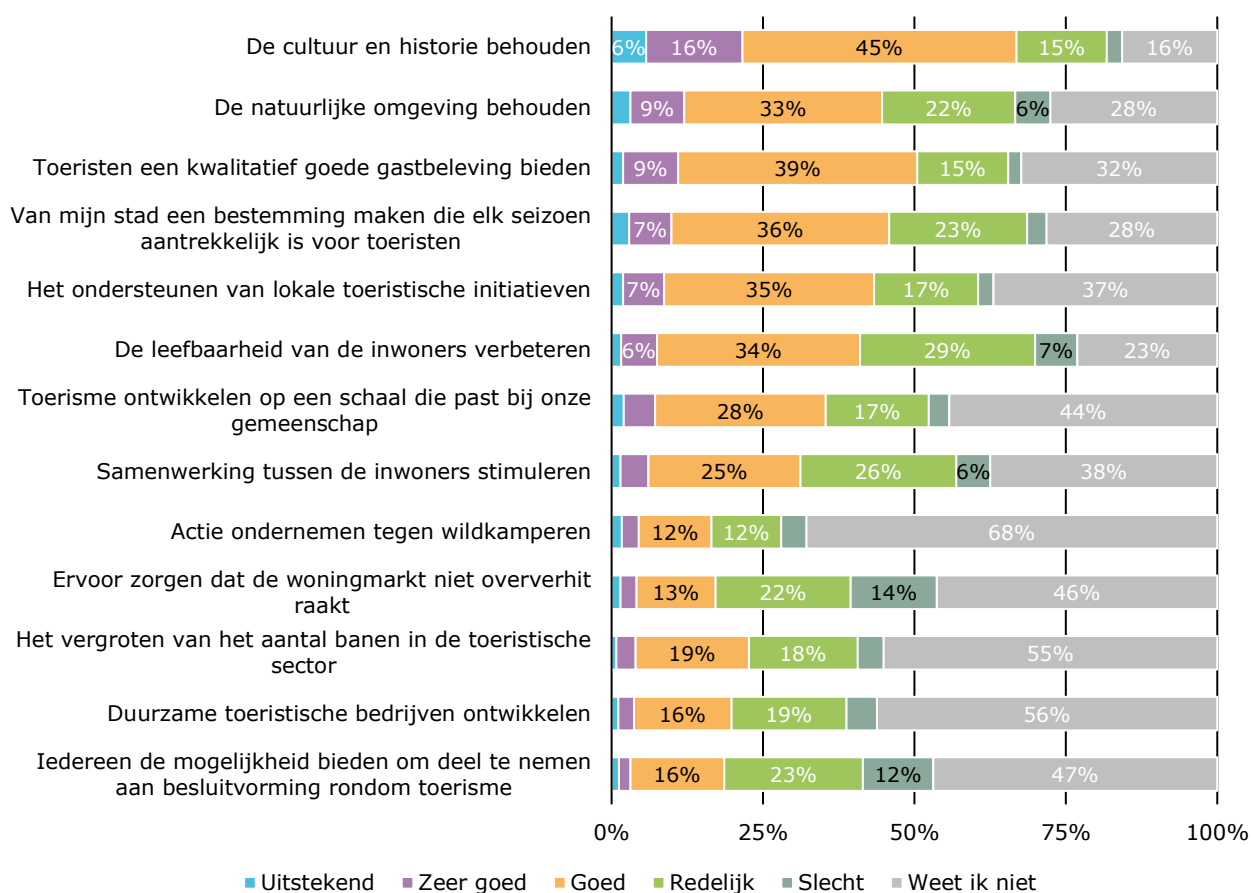
4.2 Invulling aan acties

Inwoners overwegend positief over invulling gemeentelijk beleid

Figuur 4.2 geeft weer in hoeverre de gemeente invulling geeft aan de eerdergenoemde acties. Inwoners vinden behoud van de natuurlijke omgeving en behoud van cultuur en historie de belangrijkste acties van de gemeente. Aansluitend vindt men dat de gemeente hier goed invulling aan geeft. Een meerderheid van de inwoners (67 procent) vindt dat de eigen gemeente zich (meer dan) goed inspant om de cultuur en historie te behouden en 45 procent vindt dat de gemeente goed invulling geeft aan het behoud van de natuurlijke omgeving. Daarnaast is 50 procent van de inwoners tevreden over de kwaliteit van de gastbeleving die geboden wordt. Dit is het toeristisch beleidsaspect dat volgens inwoners het beste wordt ingevuld door de gemeente.

Figuur 4.2

Invulling acties in gemeentelijk beleid.

Verder is 35 procent tevreden over de mate waarin het toerisme wordt ontwikkeld op een schaal die past bij de eigen stad. Bijna de helft van de inwoners van Hanzesteden (46 procent) is tevreden over de inspanningen van de gemeente om de eigen stad een toeristische bestemming te maken die aantrekkelijk is in alle seizoenen. Verder is 43 procent tevreden over de mate waarin lokale toeristische initiatieven ondersteund worden en zijn vier op tien Hanzestedelingen (41 procent) content met de inzet van de eigen gemeente om de leefbaarheid van inwoners te vergroten. Een minderheid beoordeelt de uitvoering van aspecten uit figuur 4.2 als slecht. De inspanningen van de gemeente om de woningmarkt niet te laten oververhitten (14 procent) en om iedereen de mogelijkheid te geven om deel te nemen aan besluitvorming rondom toerisme (12 procent) worden het vaakst als slecht beoordeeld.

Een noemenswaardig deel van de inwoners (16 tot 68 procent) kan geen oordeel geven over de aspecten van het gemeentelijk beleid. Er is dus nog ruimte voor het vergroten van de bekendheid van het gemeentelijke toeristische beleid onder inwoners van de Hanzesteden. Mogelijk kan dit meer inzet op- of een andere invulling van gemeentelijke communicatie.

De beoordeling van de invulling van het gemeentelijk beleid onder de inwoners van de Hanzesteden verschilt enigszins per Hanzestad. Inwoners van onder de 50 jaar zijn over het algemeen positiever over de invulling van het gemeentelijk beleid. Alleen over de inspanningen om de woningmarkt niet oververhit te laten worden, is deze groep minder positief.

4.3 Steun voor toerisme

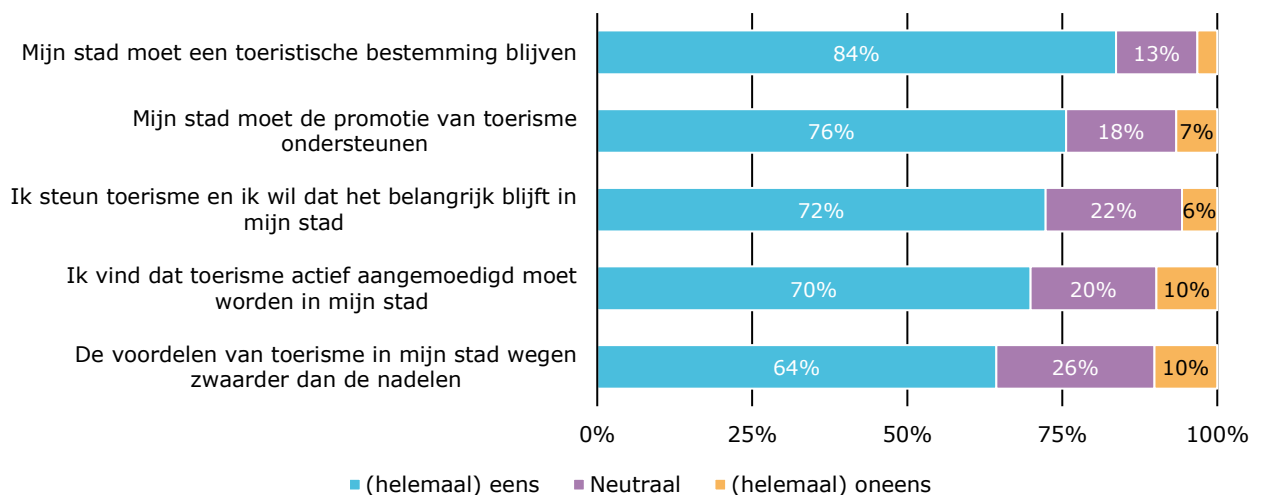
De eerdere paragrafen hebben laten zien dat er zowel positieve als negatieve effecten van toerisme worden ervaren. De groep inwoners die negatieve effecten ervaart is echter kleiner dan de groep die positieve effecten ervaart.

Meerderheid bevolking steunt toerisme

In lijn met dit beeld steunen de meeste inwoners van de Hanzesteden dan ook het toerisme in hun stad (figuur 4.3). Een groot deel van de inwoners (84 procent) vindt dat de eigen stad een toeristische bestemming moet blijven. Driekwart van de Hanzestedelingen (76 procent) is voor de promotie van toerisme door de gemeente en 72 procent wil dat toerisme in de eigen stad belangrijk blijft. Daarnaast vinden zeven op de tien inwoners van de Hanzesteden dat toerisme in de eigen stad actief aangemoedigd moet worden. Voor twee derde (64 procent) van de bevolking van de Hanzesteden wegen de voordelen van toerisme zwaarder dan de nadelen. Een klein deel van de bevolking (3 tot 10 procent) staat negatief tegenover de stellingen met betrekking tot toerisme.

Figuur 4.3

Stellingen over steun voor toerisme.

Het aspect 'steunen van toerisme' scoort gemiddeld een 3,8 onder inwoners van de Hanzesteden. De score voor het thema 'steunen van toerisme' scoort per Hanzestad tussen de 3,8 en 4,0 (tabel 4.1). Er is dus een redelijke steun voor toerisme onder inwoners van de Hanzesteden. Inwoners die werken in de toeristische sector en inwoners die geboren zijn in de Hanzesteden scoren hoger op de steun voor toerisme dan gemiddeld.

Tabel 4.1

Score 'steunen van toerisme' per Hanzestad.

THEMA	TOTAAL HANZE STEDEN	DEVEN TER	DOES BURG	HARDER WIJK	HAS SELT*	HAT TEM*	KAMPEN	ZWOLLE	ZUTPHEN
Steunen van toerisme	3,8	3,9	3,9	3,9	4,0	3,9	3,9	3,8	3,9

* indicatieve uitkomsten.

4.4 Invloed verschillende toeristische factoren op steun voor toerisme

Tabel 4.2 toont de score per Hanzestad voor de verschillende aspecten die van invloed zijn op toerisme volgens het model van Boley et al. (2014). Het meest herkennen de inwoners van de Hanzesteden zich in de stellingen met betrekking tot trots zijn, de gemiddelde score hiervoor is een 3,9. Ook het steunen van toerisme (3,8), ervaren positieve impact (3,6) en sociale verbondenheid (3,4) scoren boven de drie. Men ervaart in mindere mate negatieve impact (2,9) betrokkenheid bij toerisme (2,7), en persoonlijk economisch voordeel (1,8). De effecten van toerisme worden niet overal hetzelfde ervaren. Zo is de steun voor toerisme in Hasselt relatief groot en ervaart men in Harderwijk relatief veel negatieve impact van toerisme. De verschillen tussen de Hanzesteden zijn behoorlijk. In de ene stad is in absolute zin ook meer toerisme dan in de andere stad. Daarom geven de scores per gemeente meer inzicht dan de losse totaalscore voor de Hanzesteden.

Tabel 4.2

Scores verschillende toeristische thema's per Hanzestad.

THEMA	TOTAAL HANZE STEDEN	DEVEN TER	DOES BURG	HARDER WIJK	HAS SELT*	HAT TEM*	KAMPEN	ZWOLLE	ZUTPHEN
Psychological empowerment (trots zijn)	3,9	3,9	3,9	3,9	4,0	3,9	3,9	3,8	3,9
Steunen toerisme	3,8	3,8	3,8	3,8	4,1	3,8	3,9	3,8	3,9
Ervaren positieve impact	3,6	3,6	3,6	3,6	3,7	3,7	3,6	3,7	3,6
Social empowerment (sociale verbondenheid)	3,4	3,5	3,4	3,3	3,7	3,5	3,4	3,4	3,4
Ervaren negatieve impact	2,9	2,9	3,0	3,2	2,4	2,9	2,8	3,0	2,8
Political empowerment (betrokkenheid hebben)	2,7	2,6	2,6	2,7	2,8	2,7	2,7	2,8	2,6
Persoonlijk economisch voordeel	1,8	1,7	1,8	1,7	1,8	2,0	1,9	1,8	1,7

*indicatieve uitkomsten.

In tabel 4.3 is te zien dat het thema ervaren positieve impact de sterkste correlatie met steun voor toerisme in de Hanzesteden heeft. Dit betekent dat des te positiever men reageert op de stellingen met betrekking tot ervaren positieve impact, des te groter de kans is dat men het toerisme ook steunt. Ook sociale verbondenheid en trots hebben een sterke samenhang met steun voor toerisme. Dit geldt in mindere mate voor ervaren negatieve impact. Persoonlijk economisch voordeel en betrokkenheid hebben, kennen geen significante correlaties met toerisme.

Tabel 4.2

Correlatie tussen verschillende toeristische thema's en steun voor toerisme in de Hanzesteden.

THEMA	SCORE	CORRELATIE MET STEUN VOOR TOERISME	SIGNIFICANT
Ervaren positieve impact	3,6	0,649	Ja, 99% betrouwbaarheidsinterval
Psychological empowerment (trots zijn)	3,9	0,584	Ja, 99% betrouwbaarheidsinterval
Social empowerment (sociale verbondenheid)	3,4	0,531	Ja, 99% betrouwbaarheidsinterval
Ervaren negatieve impact	2,9	-0,48	Ja, 99% betrouwbaarheidsinterval
Political empowerment (betrokkenheid hebben)	2,7	0,243	Ja, 99% betrouwbaarheidsinterval
Persoonlijk economisch voordeel	1,8	0,202	Ja, 99% betrouwbaarheidsinterval

Momenteel is er steun voor toerisme bij de meerderheid van de bevolking. De maximale en meest positieve score per thema is 5,0. Alleen bij ervaren negatieve impact is het verband andersom en is de meest positieve score 1,0.

Indien de Hanzesteden (nog) meer draagvlak voor toerisme in de Hanzesteden willen creëren, kan dit het beste door in te zetten op de sociale verbondenheid, de ervaren negatieve impact en in mindere mate op de ervaren positieve impact. Dit zijn aspecten die een relatief grote correlatie met steun voor toerisme kennen en waar ook nog ruimte voor verbetering is. Uiteraard kan het beste per Hanzestad gekeken worden naar de scores en correlaties, maar dit zijn ook de thema's waarop in de meeste Hanzesteden kansen zijn voor het vergroten van de steun voor toerisme.

De meeste negatieve impact wordt in de Hanzesteden ervaren door verkeersproblemen en zwerfafval. Als deze problemen aangepakt worden zal dit leiden tot een lagere score op het thema ervaren negatieve impact en tot een toename in steun voor toerisme.

Als de mogelijkheden om bij de gemeenschap betrokken te zijn door toerisme vergroot worden, zorgt dit voor meer sociale verbondenheid en indirect ook voor meer steun voor toerisme. Dit kan door bijvoorbeeld het organiseren van informatieavonden of werkgroepen waarin ook inwoners participeren.

Voor de verbetering van ervaren positieve impact bieden met name de stimulering van groen (bijv. parken) en het behoud van de natuurlijke omgeving door toerisme kansen. Dit zou bijvoorbeeld kunnen door meer ruimte te bieden voor duurzaam toerisme.

1

BIJLAGE

Vragenlijst

Bijlage 1. Vragenlijst

Vragenlijst sociale impact van toerisme in de Hanzesteden

De Hanzesteden zijn al sinds jaar en dag een toeristische bestemming bij uitstek, geliefd bij velen in binnen- en buitenland. De historie, grachten en culinaire mogelijkheden maken de Hanzesteden niet alleen een populaire vakantiebestemming, maar ook een aantrekkelijke bestemming om in te wonen en te werken.

Met deze vragenlijst zijn we benieuwd naar uw mening, als inwoner, over het toerisme in de Hanzesteden. Hoe ervaart u het toerisme in uw leefomgeving? De resultaten van het onderzoek zijn belangrijk voor zowel uw gemeente, als de Provincie Overijssel & Gelderland. Deze worden namelijk gebruikt ter onderbouwing van beleidskeuzes. Uw antwoorden zijn om deze redenen erg waardevol!

Aanwijzingen voor het invullen

- De meeste vragen kunt u beantwoorden door een hokje aan te kruisen. U kunt slechts één antwoord kiezen. Als u meerdere hokjes mag aankruisen, staat dat vermeld.
- Een enkele keer wordt u gevraagd een antwoord op te schrijven. Probeer deze vragen zo kort mogelijk te beantwoorden. Wilt u zo vriendelijk zijn blokletters te gebruiken?
- U kunt deze vragenlijst ook via internet invullen op de website: www.startvragenlijst.nl/gemeente

1. Toerisme maakt mij trots een inwoner te zijn van een Hanzestad

- Helemaal eens
- Eens
- Neutraal
- Oneens
- Helemaal oneens

2. In welke mate bent u het eens/oneens met de volgende stellingen?

Door toerisme in mijn gemeente...	Helemaal oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Helemaal eens
voel ik mij speciaal omdat mensen hier naartoe reizen om de unieke plekken te zien.	☐	☐	☐	☐	☐
wil ik anderen graag vertellen wat mijn gemeente te bieden heeft.	☐	☐	☐	☐	☐
vertel ik liever <u>niet</u> tegen anderen dat ik in deze gemeente woon.	☐	☐	☐	☐	☐
word ik eraan herinnerd dat onze cultuur uniek is en dat ik die kan delen met anderen.	☐	☐	☐	☐	☐
wil ik mij inzetten om mijn gemeente speciaal te houden.	☐	☐	☐	☐	☐
word ik in ernstige verlegenheid gebracht.	☐	☐	☐	☐	☐

3. In welke mate bent u het eens/oneens met de volgende stellingen?

	Helemaal oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Helemaal eens
Toerisme in mijn gemeente helpt mij mijn rekeningen te betalen.	☐	☐	☐	☐	☐
Een deel van mijn inkomen is gelinkt aan het toerisme in mijn gemeente.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik zou er economisch op vooruit gaan als het toerisme in mijn gemeente verder groeit.	☐	☐	☐	☐	☐
De economische toekomst van mijn gezin is afhankelijk van het toerisme in mijn gemeente.	☐	☐	☐	☐	☐

4. In welke mate bent u het eens/oneens met de volgende stellingen?

	Helemaal oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Helemaal eens
Toerisme in mijn gemeente...					
zorgt ervoor dat ik mij meer verbonden voel met de gemeenschap.	☐	☐	☐	☐	☐
maakt het 'wij-gevoel' in mij wakker.	☐	☐	☐	☐	☐
zorgt ervoor dat ik mij minder verbonden voel met de gemeenschap.	☐	☐	☐	☐	☐
biedt mij meer mogelijkheden om betrokken te zijn bij de gemeenschap.	☐	☐	☐	☐	☐
biedt mij minder mogelijkheden om samen te werken binnen de gemeenschap.	☐	☐	☐	☐	☐
weerhoudt mij ervan om nauw samen te werken met andere inwoners van mijn gemeente.	☐	☐	☐	☐	☐

5. In welke mate bent u het eens/oneens met de volgende stellingen?

	Helemaal oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Helemaal eens
Ik heb een stem in de beslissingen rond toeristische ontwikkelingen in mijn gemeente.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik kan mee doen in het beslissingsproces over toerisme in mijn gemeente.	☐	☐	☐	☐	☐
Degenen die politieke invloed hebben, negeren mijn zorgen over toerisme in mijn gemeente.	☐	☐	☐	☐	☐
Mijn stem maakt een verschil in hoe toerisme wordt ontwikkeld in mijn gemeente.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik heb geen stem in het toeristische beleid in mijn gemeente.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik kan mijn zorgen over de toeristische ontwikkelingen in mijn gemeente delen.	☐	☐	☐	☐	☐

6. In welke mate bent u het eens/oneens met de volgende stellingen?

	Helemaal oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Helemaal eens
De voordelen van toerisme in mijn gemeente wegen zwaarder dan de nadelen.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind dat toerisme actief aangemoedigd moet worden in mijn gemeente.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik steun toerisme en ik wil dat het belangrijk blijft in mijn gemeente.	☐	☐	☐	☐	☐
Mijn gemeente moet een toeristische bestemming blijven.	☐	☐	☐	☐	☐
Mijn gemeente moet de promotie van toerisme ondersteunen.	☐	☐	☐	☐	☐

7. In welke mate bent u het eens/oneens met de volgende stellingen?

	Helemaal oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Helemaal eens	Weet ik niet
Door toerisme zijn er meer verkeersproblemen in mijn gemeente.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Toerisme stimuleert de bescherming en het behoud van de natuurlijke omgeving in mijn gemeente.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Toeristische ontwikkelingen verbeteren de leefbaarheid in mijn gemeente.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Door toerisme is er meer criminaliteit in mijn gemeente.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Toerisme stimuleert de ontwikkeling van publieke faciliteiten in mijn gemeente (zoals wegen, inrichting publieke ruimten, cultuur, etc.).	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Een groei van het aantal toeristen versterkt de lokale economie.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Toerisme vergroot het inkomen en de levensstandaard in mijn gemeente.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

8. In welke mate bent u het eens/oneens met de volgende stellingen?

	Helemaal oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Helemaal eens	Weet ik niet
Door toerisme is er meer zwerfafval in mijn gemeente.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dankzij toerisme zijn er meer winkel- en horecagelegenheden.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Door toerisme wordt het leven in mijn gemeente duurder.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Toerisme helpt onze culturele identiteit te bewaren en historische gebouwen te restaureren/herbouwen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Door toerisme wordt het te druk in mijn gemeente.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dankzij toerisme zijn er meer recreatieve mogelijkheden voor de inwoners.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Een groei van het aantal toeristen zal leiden tot wrijving tussen inwoners en toeristen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Toerisme stimuleert de ontwikkeling van meer groen in mijn gemeente.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Door toeristische ontwikkelingen zien de publieke ruimtes er in mijn gemeente beter uit.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

9. In welke mate bent u het eens/oneens met de volgende stellingen?

	Helemaal oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Helemaal eens
De toekomst van mijn gemeente ziet er rooskleurig uit.	☐	☐	☐	☐	☐
De toekomst van mijn gemeente is onzeker en vaag.	☐	☐	☐	☐	☐
Mijn gemeente kan meer goede dan slechte tijden verwachten.	☐	☐	☐	☐	☐
Het groeiend aantal banen in mijn gemeente is veelbelovend.	☐	☐	☐	☐	☐

10. Beoordeel voor onderstaande stellingen zowel uw persoonlijk belang als de prestaties binnen uw gemeente.

- 1) Bedenk eerst hoe belangrijk elk item voor u persoonlijk is en omcirkel uw antwoorden in de eerste kolom.
- 2) Bepaal daarna hoe, volgens u, uw gemeente deze acties tot uitvoering brengen en omcirkel uw antwoorden in de tweede kolom.

	Hoe belangrijk zijn onderstaande acties voor u?					Hoe geeft mijn gemeente invulling aan de acties?					
	Zeer onbelangrijk	Onbelangrijk	Neutraal	Belangrijk	Zeer belangrijk	Slecht	Redelijk	Goed	Zeer goed	Uitstekend	Weet ik niet
Het ondersteunen van lokale toeristische initiatieven.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Van mijn gemeente een bestemming maken die zowel in de lente, zomer, herfst als winter aantrekkelijk is voor toeristen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Het vergroten van het aantal banen in de toeristische sector.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Toeristen een kwalitatief goede gastbeleving bieden.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Iedereen de mogelijkheid bieden om deel te nemen aan besluitvorming rondom toerisme.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De leefbaarheid van de inwoners verbeteren.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De cultuur en historie behouden.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Samenwerking tussen de inwoners stimuleren.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Duurzame toeristische bedrijven ontwikkelen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Actie ondernemen tegen wildkamperen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Toerisme ontwikkelen op een schaal die past bij onze gemeenschap.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De natuurlijke omgeving behouden.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ervoor zorgen dat de woningmarkt niet oververhit raakt.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

11. Hoe schat u uw kennis in over de toeristische sector binnen uw gemeente?

- Zeer goed op de hoogte
- Redelijk goed op de hoogte
- Enigszins op de hoogte
- Nauwelijks op de hoogte
- Kennis ontbreekt

12. Wat is uw geslacht?

- Man
- Vrouw
- Anders (bijv. transgender, intersekse)

13. Bent u werkzaam in de toeristische sector in de Hanzesteden?

Denk hierbij aan verblijfsaccommodaties (incl. particuliere kamerverhuur aan toeristen), attracties, horecagelegenheden, toeristische vervoersmaatschappijen, of betrokken bij toeristische projecten vanuit de overheid/het onderwijs.

- Ja
- Nee

14. Bent u geboren in één van de Hanzesteden?

- Ja
- Nee

15. Hoeveel jaar woont u in deze Hanzestad?

Bijvoorbeeld: 10

16. Wat is uw leeftijd?

Bijvoorbeeld: 56

16. Wat is uw postcode? Vul zowel de cijfers als letters in.

Bijvoorbeeld: 4331AA

18. **Uit hoeveel personen bestaat uw huishouden? (Inclusief uzelf)**

Bijvoorbeeld: 3

19. **Welke van de onderstaande situaties is op dit moment op u van toepassing?**

Graag aangeven welke omschrijving het beste uw hoofdactiviteit omschrijft.

- Student
- In loondienst
- Zelfstandige
- Werkzaam in eigen huishouden
- Gepensioneerd
- Arbeidsongeschikt
- Werkloos
- Anders, namelijk:

20. **Heeft u aanvullende opmerkingen die u graag kwijt wilt?**

Hartelijk dank voor het invullen van de vragenlijst! Wilt u kans maken op één van de 20 VVV-bonnen ter waarde van 25 euro? Laat dan hieronder uw e-mailadres achter. (Uw e-mailadres wordt niet voor andere doeleinden gebruikt).

Nogmaals dank voor uw deelname!

Stuur de ingevulde vragenlijst terug in bijgevoegde antwoortenvelop naar:

Antwoordnummer 1104

7500 VB ENSCHEDE

Een postzegel plakken is niet nodig.

2

BIJLAGE

Achtergrondgegevens

Bijlage 2. Achtergrondgegevens

Deze bijlage bevat de ongewogen antwoorden van de respondenten op de achtergrondvragen. De uitkomsten zijn gebruikt voor de weging en om te kijken of er significante verschillen zijn tussen bepaalde groepen.

Geslacht.

	PERCENTAGE
Man	47%
Vrouw	51%
Anders (bijv. transgender, intersekse)	0%
Geen antwoord	2%
TOTAAL	100%

Leeftijd.

	PERCENTAGE
18-34 jaar	11%
35-49 jaar	19%
50-64 jaar	31%
65 jaar en ouder	37%
Geen antwoord	2%
Totaal	100%

Geschatte kennis over toerisme binnen gemeente (zelfopgave).

	PERCENTAGE
Zeer goed op de hoogte	4%
Redelijk goed op de hoogte	31%
Enigszins op de hoogte	42%
Nauwelijks op de hoogte	19%
Kennis ontbreekt	3%
Geen antwoord	2%
TOTAAL	100%

Werkzaam in toeristische sector Hanzesteden.

	PERCENTAGE
Ja	5%
Nee	94%
Geen antwoord	2%
TOTAAL	100%

Geboren in een van de Hanzesteden.

	PERCENTAGE
Ja	35%
Nee	63%
Geen antwoord	1%
TOTAAL	100%

Jaren woonachtig in Hanzestad (huidige woonplaats).

	PERCENTAGE
Minder dan 2 jaar	1%
2 tot 5 jaar	6%
5 tot 10 jaar	6%
Langer dan 10 jaar	84%
Geen antwoord	2%
TOTAAL	100%

Persoonlijke situatie.

	PERCENTAGE
Student	1%
In loondienst	41%
Zelfstandige	8%
Werkzaam in eigen huishouden	4%
Gepensioneerd	35%
Arbeidsongeschikt	4%
Werkloos	2%
Anders	2%
Geen antwoord	4%
TOTAAL	100%